

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Балабақшада санау дағдыларын қалыптастыру

ЖАРИЯЛАНДЫ
07.04.2026СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/187990/**Сатылганова Назгуль Мусаевна**

Әдіскер

Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы

«Раушан» бөбекжай балабақшасы

Аннотация.

Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйымдарда балалардың санау дағдыларын қалыптастырудың теориялық және практикалық негіздері қарастырылады. Санау дағдылары – баланың математикалық ойлау қабілетін дамытудың алғашқы сатысы болып табылады. Мақалада балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес санауды үйрету әдістері, дидактикалық ойындардың рөлі, педагогикалық тәсілдер және заманауи технологияларды қолдану мүмкіндіктері талданады. Сонымен қатар, санау дағдыларын қалыптастырудың тиімді жолдары мен олардың баланың танымдық дамуына әсері ғылыми тұрғыда негізделеді.

Кілт сөздер:

санау дағдылары, мектепке дейінгі білім беру, математикалық даму, дидактикалық ойындар, баланың танымы, педагогика, оқыту әдістері

Кіріспе.

Қазіргі білім беру жүйесінде мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың маңызы ерекше. Бұл кезеңде баланың тұлғалық, танымдық және әлеуметтік дамуының негізі қаланады. Соның ішінде математикалық білім беру – баланың логикалық ойлау қабілетін, зейінін және есте сақтауын дамытуда маңызды орын алады.

Санау дағдылары – математикалық білімнің іргетасы болып табылады. Балалар алғашында заттарды салыстыру, топтастыру және сәйкестендіру арқылы санауға үйренеді. Осы үдерісте тәрбиешінің кәсіби шеберлігі, қолданылатын әдіс-тәсілдер және оқу ортасының ұйымдастырылуы ерекше рөл атқарады.

Мектепке дейінгі жастағы балаларға санауды үйрету тек сандарды жаттатумен шектелмейді, ол олардың қоршаған ортаны тануына, логикалық байланыстарды түсінуіне және танымдық қызығушылығын арттыруға бағытталуы тиіс.

1. Санау дағдыларын қалыптастырудың теориялық негіздері.

Санау дағдылары баланың интеллектуалдық дамуының маңызды көрсеткіштерінің бірі болып табылады. Психологиялық-педагогикалық зерттеулерге сәйкес, мектепке дейінгі жастағы балалар нақты әрекеттер арқылы білімді жақсы меңгереді. Сондықтан санауды үйрету барысында көрнекілік, тәжірибелік әрекеттер және ойын әдістері кеңінен қолданылуы қажет.

Балалар алғашында «көп-аз», «тең-тең емес» сияқты қарапайым ұғымдарды меңгереді. Кейін біртіндеп заттарды санау, реттік санау, сан мен заттың сәйкестігін түсіну сияқты күрделі дағдылар қалыптасады. Бұл процесте баланың жас ерекшеліктері міндетті түрде ескерілуі тиіс.

2. Балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес санауды үйрету

Мектепке дейінгі кезең әртүрлі жас топтарынан тұрады, сондықтан санау дағдыларын қалыптастыруда әр жастың ерекшелігін ескеру қажет. Кіші топтағы балалар үшін санау әрекеті ойын арқылы жүзеге асырылады. Олар көбінесе 1-ден 3-ке дейінгі сандарды меңгереді және заттарды көзбен шолып салыстырады.

Ортаңғы топта балалар 5-ке дейін санауды үйреніп, заттарды нақты санау арқылы олардың санын анықтай алады. Ал ересек топта 10-ға дейін санау, кері санау, реттік сандарды қолдану дағдылары қалыптасады. Бұл кезеңде балалар сан ұғымын тереңірек түсіне бастайды.

3. Дидактикалық ойындардың санау дағдыларын дамытудағы рөлі

Дидактикалық ойындар – мектепке дейінгі білім беруде ең тиімді әдістердің бірі. Олар балалардың қызығушылығын арттырып, оқу процесін жеңіл әрі қызықты етеді. Санау дағдыларын қалыптастыруда «Сана және тап», «Артық затты анықта», «Қайсысы көп?» сияқты ойындар кеңінен қолданылады.

Ойын барысында балалар тек санауды ғана емес, сонымен қатар салыстыру, талдау және қорытынды жасау дағдыларын да меңгереді. Сонымен қатар, ойындар балалардың есте сақтау қабілетін, зейінін және логикалық ойлауын дамытуға ықпал етеді.

4. Педагогтың рөлі және тиімді әдіс-тәсілдер

Санау дағдыларын қалыптастыруда педагогтың рөлі өте маңызды. Тәрбиеші балаларға бағыт-бағдар беріп қана қоймай, олардың танымдық белсенділігін арттыруға жағдай жасауы тиіс. Ол үшін түрлі әдіс-тәсілдерді қолдану қажет: көрнекілік әдісі,

практикалық әрекеттер, сұрақ-жауап, ойын технологиялары.

Педагог балалардың қателіктерін түзетіп, оларды дұрыс бағытқа бағыттауы тиіс. Сонымен қатар, әр баланың жеке ерекшеліктерін ескеріп, сараланған тапсырмалар беру маңызды. Бұл балалардың білімді тиімді меңгеруіне мүмкіндік береді.

5. Заманауи технологияларды қолдану мүмкіндіктері

Қазіргі уақытта білім беру процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялар кеңінен қолданылуда. Интерактивті тақталар, білім беру қосымшалары және цифрлық ойындар балалардың санау дағдыларын дамытуда тиімді құрал бола алады.

Мысалы, арнайы бағдарламалар арқылы балалар сандарды визуалды түрде көріп, оларды ойын арқылы меңгереді. Бұл олардың қызығушылығын арттырып, оқу процесін тиімді етеді. Сонымен қатар, технологиялар балалардың өздігінен білім алу дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі.

6. Санау дағдыларын қалыптастырудағы қиындықтар және оларды шешу жолдары

Негізгі қиындықтар мен олардың себептері

Сандардың ретін шатастыру: Бала сандарды атауын білгенімен, олардың орнын ауыстырып алады (мысалы, 1, 2, 4, 3, 5). Бұл көбіне механикалық жаттаудың салдарынан болады.

Зат пен санды сәйкестендіре алмау: Бала санай отырып, саусағымен затты жылдамырақ немесе баяуырақ көрсетеді. Нәтижесінде зат саны мен айтылған сан сәйкес келмейді.

«Жиынтық» ұғымын түсінбеу: Санап болғаннан кейін «Барлығы қанша?» деген сұраққа бала ең соңғы санды айтудың орнына, қайтадан басынан санауды бастайды.

Сандардың графикалық бейнесін танымау: Ауызша санағанымен, 6 мен 9-ды, 2 мен 5-ті жазбаша түрінде ажырата алмай қиналады.

2. Шешу жолдары мен тиімді әдістер

«Қолмен ұстап санау» (Кинестетикалық әдіс): Балада зат пен санның байланысы беку үшін, ол әр затты қолымен ұстап, бір жерден екінші жерге жылжытып отырып санауы тиіс. Бұл көру, есту және сезіну мүшелерін бірдей жұмыс істетеді.

Дидактикалық ойындарды қолдану:

«Сандар адасты»: Шатасып кеткен сандарды өз орнына қою.

«Көршісін тап»: Берілген санның алдындағы және артындағы санды анықтау.

«Дүкенші»: Нақты заттарды (ойыншықтарды) «сатып алу» арқылы сан мен мөлшерді теңестіру.

Ритмикалық санау: Санауды тақпақтармен, саусақ ойындарымен немесе шапалақ ұрумен ұштастыру. Ритм баланы белгілі бір қалыпқа үйретеді.

Күнделікті өмірмен байланыстыру: Тек сабақ үстінде емес, серуенде (ағаштарды санау), ас ішерде (қасықтарды санау), киінерде (түймелерді санау) дағдыны автоматты түрге келтіру.

3. Түзету жұмысының алгоритмі

Көрнекілік: Әрқашан санның қасында соған сәйкес заттың суреті немесе бейнесі (нүктелер, таяқшалар) тұруы керек.

Кіші қадамдар принципі: Егер бала 10-ға дейін қиналса, алдымен 5-ке дейінгі сандарды толық меңгергенше (тура және кері санау) келесі кезеңге өтпеу керек.

Кері байланыс: Бала қателескен жағдайда оны түзетіп қана қоймай, «Неге бұлай деп ойлайсың?» деген сұрақ арқылы оның ойлау логикасын түсінуге тырысу.

Осы аталған әдістерді қолдану баланың математикалық сауаттылығын жүйелі қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Қорытындылай келе, балабақшада санау дағдыларын қалыптастыру – баланың математикалық дамуының негізі болып табылады. Бұл процесс жүйелі, мақсатты және ғылыми негізделген әдістер арқылы жүзеге асырылуы тиіс. Дидактикалық ойындар, тиімді педагогикалық тәсілдер және заманауи технологияларды қолдану балалардың санау дағдыларын дамытуда маңызды рөл атқарады.

Санау дағдыларын дұрыс қалыптастыру баланың болашақта математиканы жеңіл меңгеруіне және логикалық ойлау қабілетінің дамуына негіз болады. Сондықтан мектепке дейінгі ұйымдарда бұл бағыттағы жұмыстарды жетілдіру – бүгінгі күннің маңызды міндеттерінің бірі.

Пайдаланылған әдебиеттер :

Қарапайым математикалық түсініктерді қалыптастыру: әдістемелік нұсқау. – Астана: ҚР БҒМ, 2022.

1. Логинова З. П. Математика мектеп жасына дейінгі балаларға. – Мәскеу: Просвещение, 2018.
2. Метлина Л. С. Математика балабақшада. – Мәскеу: Педагогика, 2017.
3. Захарова А. Б. Ойнаймыз да, санаймыз. – Алматы: Мектеп, 2020.

4. Колесникова Е. В. Мен санай бастадым. – Алматы: Атамұра, 2021.

Журналдар мен мерзімді басылымдар

1. Отбасы және балабақша журналы. – Алматы, 2023. – №4.
2. Мектепке дейінгі тәрбие журналы. – Астана, 2024. – №2.
3. Бала мен балабақша журналы. – Алматы, 2023. – №5.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.